

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΕΚΘΕΣΗ

Ελέγχου του απολογισμού ΕΣΠΑ 2007 – 2013

Αθήνα, Οκτώβριος 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.	ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
2.	ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	5
3.	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	5
3.1	ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 2016	5
3.2	ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ 2007-2013	6
3.2.1	Διάρθρωση	7
3.2.2	Χρηματοδοτικό πλαίσιο	7
3.2.3	Εμπλεκόμενοι φορείς	8
4.	ΠΕΔΙΟ ΕΛΕΓΧΟΥ	9
5.	ΈΛΕΓΧΟΣ- ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	11
5.1	ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΣΤΟΧΩΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2016	11
5.1.1	Εκτέλεση προϋπολογισμού Π.Δ.Ε. - Υλοποίηση ΕΣΠΑ	11
5.1.1.1	Δαπάνες Π.Δ.Ε.	11
5.1.1.2	Έσοδα Π.Δ.Ε. από επιχορηγήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση	12
5.1.1.3	Επιστροφές πόρων στην Ευρωπαϊκή Ένωση από ανεκτέλεστα Προγράμματα	14
5.1.2	Μεγέθη υλοποίησης ΕΣΠΑ	15
5.2	ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΕΣΠΑ	18
5.2.1	Τροποποίηση κοινοτικών όρων χορήγησης διαθέσιμων κοινοτικών κονδυλίων	18
5.2.2	Ενέργειες εξυγίανσης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων – Διαδικασίες κλεισίματος	20
5.2.3	Χρηματοδότηση από εθνικούς πόρους για την ολοκλήρωση των έργων	21
5.3	ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΤΟΧΟΙ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2016 ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΕΣΠΑ 2007 – 2013	22
5.3.1	Ενεργοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων	22.
5.3.2	181 Έργα προτεραιότητας	26
5.3.3	Ενεργοποίηση των συμπράξεων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα	29
5.4	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΕΣΠΑ	31
5.4.1	Διορθώσεις επιλέξιμων δαπανών – Αποσύρσεις	31
5.4.2	Κλείσιμο ημιτελών έργων Γ' ΚΠΣ	33
5.4.3	Ημιτελή έργα ΕΣΠΑ 2007 - 2013	34
6.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	35
7.	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	38
7.1	ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	38
7.2	ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ – ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	42
7.3	ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΕΤΟΥΣ 2016	44
7.4	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΑΞΗΣ ΤΟΥ ΕΣΠΑ	56

7.5	ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΙΣΡΟΩΝ ΕΣΠΑ 2007 - 2013.....	57
7.6	ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗΣ	66
7.7	ΕΙΣΠΡΑΞΗ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΣΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	68
7.8	181 ΕΡΓΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	69

1. Περίληψη

Στην παρούσα έκθεση αναφέρονται οι διαπιστώσεις του ελέγχου που διενεργήθηκε από Ομάδα Ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, η οποία συστάθηκε με την υπ. Αριθμ. Πρωτ. 24075/12-4-2017 (ορθή επανάληψη) Απόφαση της Προέδρου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, όπως τροποποιήθηκε με την υπ. Αριθμ. Πρωτ. 38921/21-06-2017 όμοια, με αντικείμενο «Έλεγχος του απολογισμού ΕΣΠΑ 2007 – 2013 που αφορά στην Κεντρική Διοίκηση», στο πλαίσιο του ετησίου προγράμματος ελέγχου έτους 2017.

Ως κύριο συμπέρασμα του ελέγχου προκύπτει η επίτευξη του βασικού στόχου ολοκλήρωσης του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 – 2013 πλήρους απορρόφησης των κοινοτικών κονδυλίων, λόγω και των χρηματοδοτικών διευκολύνσεων από την Ε.Ε., της υλοποίησης των κατάλληλων πολιτικών από τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες και της χρηματοδότησης με τους απαραίτητους εθνικούς πόρους.

Ειδικότερα διαπιστώθηκαν κυρίως:

α) Η εκτέλεση του προϋπολογισμού του Π.Δ.Ε. έτους 2016 για την υλοποίηση έργων ΕΣΠΑ εντός των εγκεκριμένων ορίων και σε υψηλό ποσοστό έναντι των αρχικών προβλέψεων.

β) Η σχεδόν πλήρης ολοκλήρωση του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007-2013, με πλήρη απορρόφηση των διατιθέμενων πόρων σε όρους εγκεκριμένης συγχρηματοδοτούμενης δαπάνης, ενώ για τη συνέχιση και ολοκλήρωση των έργων του προγράμματος απαιτήθηκε η χρηματοδότηση των μη επιλέξιμων προς συγχρηματοδότηση δαπανών από εθνικούς πόρους, ποσού 8.989 εκ. ευρώ (βάσει στοιχείων μέχρι 31/03/2017).

γ) Η εθνική δημοσιονομική επιβάρυνση από την υποχρέωση υλοποίησης ενταγμένων έργων, εκτιμάται στο ποσό του 1,4 δις ευρώ περίπου, ποσό που όμως θα απομειωθεί από αντίστοιχα κέρδη που θα προκύψουν από τη λειτουργία των έργων, για τα οποία δεν διατίθεται προς το παρόν μετρήσιμο μέγεθος.

δ) Η μη λειτουργική ενοποίηση των πληροφοριακών συστημάτων Αρχών ΕΣΠΑ, υπηρεσιών Υπουργείου Ανάπτυξης και Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους του Υπουργείου Οικονομικών και ως εκ τούτου η μη συμμόρφωση με σχετική σύσταση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που ενέχει τον κίνδυνο μη ορθής καταγραφής και συμφωνίας των υπολογιζόμενων οικονομικών μεγεθών.

2. Σκοπός του Ελέγχου

Σκοπός του ελέγχου είναι να διαπιστωθεί ο βαθμός ολοκλήρωσης του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013, η επίτευξη των στόχων που τέθηκαν στον κρατικό προϋπολογισμό του οικονομικού έτους 2016 και ο εντοπισμός πιθανών περιπτώσεων μη συμμόρφωσης στις συστάσεις της προηγούμενης έκθεσης του Ελεγκτικού Συνεδρίου με θέμα «Έλεγχος προόδου υλοποίησης του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς 2007-2013 αναφορικά με τους στόχους του προϋπολογισμού έτους 2013».

Ειδικότερα επιδιώκεται να ελεγχθεί η υλοποίηση των στόχων που τέθηκαν, να καταγραφούν οι αιτίες που συνέβαλλαν στην επίτευξη τους ή μη, να εντοπιστούν τυχόν αδυναμίες και κίνδυνοι που προκύπτουν από την υλοποίηση του χρηματοδοτικού προγράμματος και να εξαχθούν συμπεράσματα.

3. Αντικείμενο του ελέγχου

3.1 Κρατικός Προϋπολογισμός οικονομικού έτους 2016

Ο Κρατικός Προϋπολογισμός 2016 που κυρώθηκε με το ν.4352/15 (ΦΕΚ 166 Α'/07.12.2015) προέβλεπε στην εισηγητική του έκθεση (βλ. Παράρτημα 7.3) την ανάγκη εντατικοποίησης των ενεργειών για την ολοκλήρωση και το κλείσιμο των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων ΕΣΠΑ 2007 -2013, αλλά και την επίσπευση των ενεργειών για την έναρξη και υλοποίηση των προγραμμάτων της νέας περιόδου 2014 – 2020, ως βασικό εργαλείο αναπτυξιακής πολιτικής, μέσω της εκτέλεσης των προϋπολογισθέντων μεγεθών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

Για την επίτευξη των ως άνω βασικών προτεραιοτήτων του ΠΔΕ για το έτος 2016, η Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού προέβλεπε την ανάληψη μιας σειράς πρωτοβουλιών που περιλαμβάνουν την εξυγίανση και την αναθεώρηση των επιχειρησιακών προγραμμάτων, την ενίσχυση της ρευστότητας από την ΕΕ, τη συνέχεια της παρακολούθησης των έργων προτεραιότητας με σημαντική συμβολή στην ανάπτυξη και δημιουργία θέσεων εργασίας, την παρακολούθηση της πορείας ολοκλήρωσης των μεγάλων

έργων, καθώς και θεσμικές παρεμβάσεις με σκοπό την επιτάχυνση της υλοποίησης των έργων και την άρση καθυστερήσεων.

3.2 Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013 είναι το έγγραφο που καταρτίστηκε από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών με τη συνεργασία των συναρμόδιων Υπουργείων, Περιφερειών και των λοιπών φορέων, σε διάλογο με την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και αποτυπώνει το πλαίσιο αναφοράς για τον προγραμματισμό χρηματοδότησης των Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης ΕΤΠΑ, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο ΕΚΤ και Ταμείο Συνοχής) σε εθνικό επίπεδο για την περίοδο 2007-2013.

Κύριος στόχος του είναι η βέλτιστη αξιοποίηση των εγκεκριμένων διαθέσιμων χρηματοδοτικών πόρων προς όφελος μιας ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης.

Το χρηματοδοτικό πρόγραμμα αφορά τη χρονική περίοδο 2007-2013 όμως με την εφαρμογή του κοινοτικού κανόνα N+2 δόθηκε παράταση στην ολοκλήρωση των αναληφθέντων έργων για 2 ακόμη έτη, μέχρι το έτος 2015. Εν τέλει, τα στοιχεία ολοκλήρωσης του προγράμματος για την κατάρτιση της παρούσας έκθεσης προσκομίσθηκαν με ημερομηνία αναφοράς την 31/03/2017.

Για το κλείσιμο των επιχειρησιακών προγραμμάτων (ΕΠ) απαιτούνταν τρία βασικά έγγραφα, προερχόμενα από τρεις διαφορετικούς φορείς και συμβατά μεταξύ τους :

- Αίτηση πληρωμής του τελικού υπολοίπου και δήλωση δαπανών, αρμοδιότητας Αρχής Πιστοποίησης.
- Τελική έκθεση υλοποίησης ανά ΕΠ αρμοδιότητας Διαχειριστικής Αρχής του αντίστοιχου ΕΠ.
- Δήλωση κλεισίματος με Τελική Έκθεση ελέγχου, αρμοδιότητας ΕΔΕΛ.

Η διαδικασία υλοποίησης πράξης του ΕΣΠΑ, καθώς και η διαδικασία είσπραξης και απόδοσης της κοινοτικής συμμετοχής, περιγράφονται αντίστοιχα στις παραγράφους 7.4 και 7.7 του Παραρτήματος της παρούσας έκθεσης.

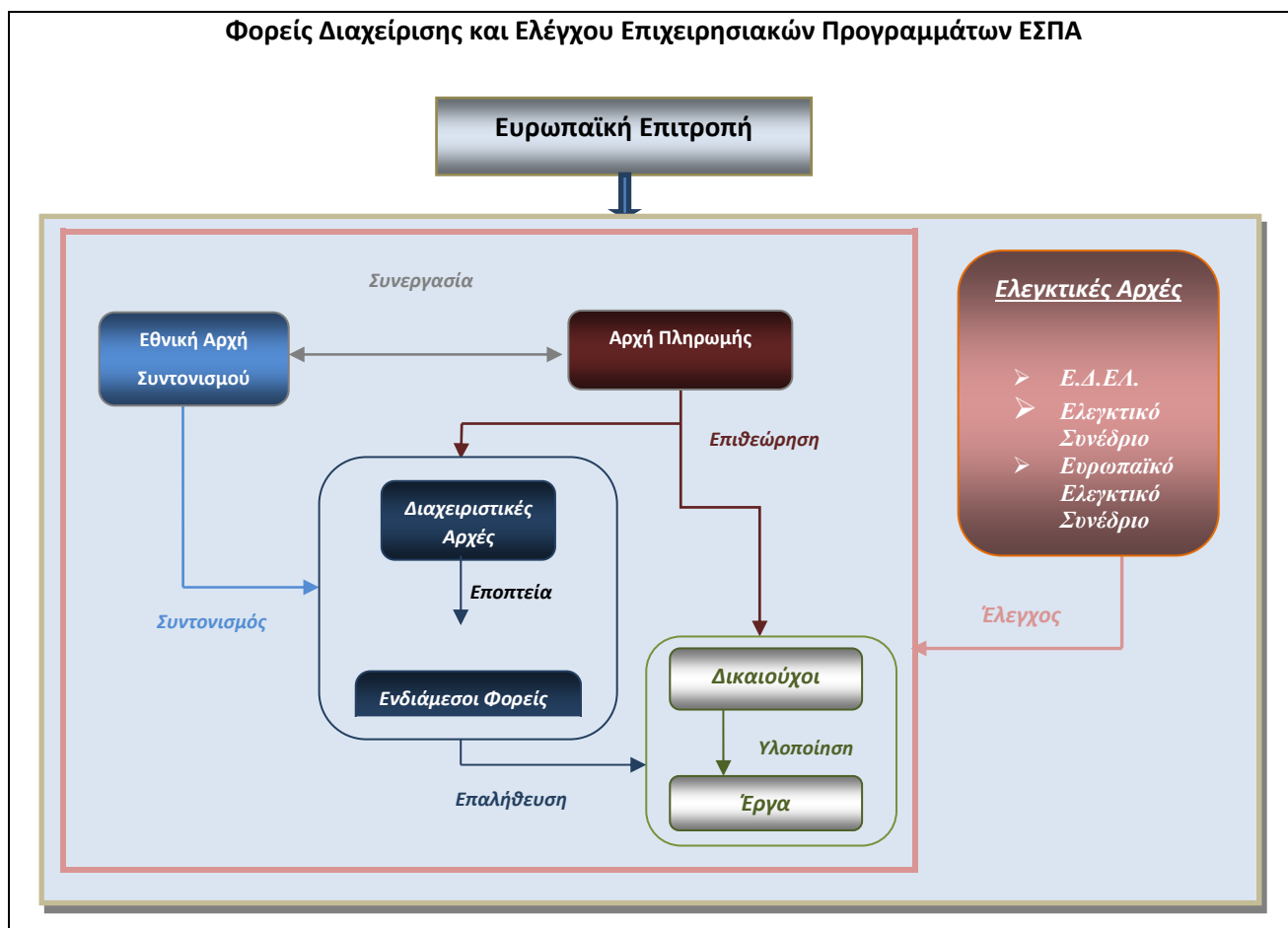
3.2.1 Διάρθρωση

Ο στρατηγικός σχεδιασμός της χώρας για τη περίοδο 2007-2013 υλοποιήθηκε μέσα από 8 Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, 5 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και 5 Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (βλ. Παράρτημα 7.5, Πίνακα 2).

3.2.2 Χρηματοδοτικό πλαίσιο

Για τη ανωτέρω χρονική περίοδο η Ελλάδα εξασφάλισε 20.464 εκατ. ευρώ με τα οποία χρηματοδοτήθηκαν παρεμβάσεις μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (12.403 εκατ. ευρώ), του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (4.364 εκατ. ευρώ) και του Ταμείου Συνοχής (3.697 εκατ. ευρώ), (βλ. Παράρτημα 7.6).

3.2.3 Εμπλεκόμενοι φορείς

Οι φορείς που αναλαμβάνουν τις αρμοδιότητες διαχείρισης, πιστοποίησης και ελέγχου σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Καν.(ΕΚ) 1083/2006 και του Καν. (ΕΚ) 1828/2006, προσδιορίζονται στο Ν.3614/2007 «Διαχείριση, έλεγχος και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για τη προγραμματική περίοδο 2007-2013» (ΦΕΚ-Α',267) . Ειδικότερα:

Η Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού της Εφαρμογής Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Ε.Υ.Σ.Ε.Π.) του Υπουργείου Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης ανέλαβε αρμοδιότητες της Εθνικής Αρχής Συντονισμού με κύριο έργο να συντονίζει τον προγραμματισμό και την εφαρμογή των επιχειρησιακών προγραμμάτων του ΕΣΠΑ και να καθοδηγεί τις διαχειριστικές αρχές για την εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας και της νομιμότητας της διαχείρισής τους.

Η **Ειδική Υπηρεσία Αρχής Πληρωμής** του Υπουργείου Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης ορίστηκε ως **Αρχή Πιστοποίησης** των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ, υπεύθυνη για την κατάρτιση και υποβολή των πιστοποιημένων δηλώσεων δαπανών και αιτήσεων πληρωμών στην Επιτροπή, ενώ παράλληλα έχει τη δυνατότητα διενέργειας επιθεωρήσεων στις διαχειριστικές αρχές, στους ενδιαμέσους φορείς διαχείρισης, στους δικαιούχους και τις πράξεις.

Η **Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου (Ε.Δ.Ε.Λ.)** του υπουργείου Οικονομικών ορίστηκε ως **Αρχή Ελέγχου** με ευθύνη για τον έλεγχο της ουσιαστικής λειτουργίας του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου των επιχειρησιακών προγραμμάτων του ΕΣΠΑ. Στο πλαίσιο αυτό διενεργεί ελέγχους στις αρχές και στους φορείς διαχείρισης (διαχειριστικές αρχές και ενδιαμέσους φορείς διαχείρισης), στην αρχή πιστοποίησης, στους δικαιούχους και στις πράξεις.

Συναφώς, το **Ελεγκτικό Συνέδριο** διενεργεί ελέγχους των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων μέσω της 14^{ης} Υπηρεσίας Επιτρόπου, καθώς και έκτακτους ελέγχους μετά από αποφάσεις της Προέδρου του.

Ενόψει αυτών στο πλαίσιο του εφαρμοζόμενου Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου οι δικαιούχοι και οι υλοποιούμενες πράξεις υφίστανται έλεγχο από την Αρχή Ελέγχου (ΕΔΕΛ), το Ελεγκτικό Συνέδριο και το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, επαληθεύσεις από τον αρμόδιο για τη διαχείριση της πράξης φορέα (Διαχειριστική Αρχή ή Ειδικό Φορέα Διαχείρισης), και ενδεχομένως επιθεωρήσεις από την Αρχή Πληρωμής.

Η λογιστική παρακολούθηση των κοινοτικών εισροών, η συγκέντρωση των προβλεπόμενων δικαιολογητικών για την τακτοποίηση των πληρωμών και εισπράξεων και η εμφάνισή τους στον κρατικό προϋπολογισμό πραγματοποιείται από τη **Διεύθυνση Λογαριασμών Δημοσίου Τμήμα Δ' Χρηματικών Δοσοληψιών με την Ε.Ε. (Δ24)** του Υπουργείου Οικονομικών.

4. Πεδίο Ελέγχου

Ο έλεγχος αφορά το κλείσιμο του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 -2013 με ημερομηνία αναφοράς την 31/03/2017, προκειμένου να εκτιμηθεί η υλοποίηση του προγράμματος σε

σχέση με το βαθμό απορρόφησης των συνολικά εγκεκριμένων προς διάθεση χρηματοδοτικών πόρων και να εξαχθούν συγκριτικά και ποιοτικά συμπεράσματα.

Ειδικότερα προσκομίστηκαν από τις αρμόδιες υπηρεσίες και επεξεργάστηκαν :

- Αναλυτικά στοιχεία μεγεθών ανά στάδιο υλοποίησης και επιχειρησιακό πρόγραμμα
- Αναλυτικά στοιχεία έργων ανά ειδικές κατηγορίες δαπανών (Μη επιλέξιμες δαπάνες, δημοσιονομικές διορθώσεις, ημιτελή έργα, κ.α)
- Στοιχεία εκτέλεσης προϋπολογισμού Π.Δ.Ε. για το οικονομικό έτος 2016.
- Έγγραφα πράξεων διαχείρισης (Εγκύκλιοι αρμόδιων υπηρεσιών, έγγραφα και εγκρίσεις Ε.Ε.)
- Αναφορές επίτευξης ποιοτικών στόχων.

Σημειώνεται ότι κατά τη διενέργεια του ελέγχου δεν προέκυψαν αδυναμίες αναφορικά με τη δυνατότητα εξαγωγής και προσκόμισης από τους ελεγχόμενους φορείς των αιτηθέντων προς έλεγχο στοιχείων και αναφορών.

Στο πεδίο ελέγχου δεν περιλαμβάνεται ο έλεγχος νομιμότητας των πράξεων που περιλαμβάνονται στα εν λόγω μεγέθη υλοποίησης του ΕΣΠΑ, ούτε η έκφραση γνώμης επί της ορθότητας και αξιοπιστίας των οικονομικών μεγεθών του ως άνω προγράμματος.

5. Έλεγχος- Παρατηρήσεις

5.1 Επίτευξη στόχων προϋπολογισμού 2016

5.1.1 Εκτέλεση προϋπολογισμού Π.Δ.Ε. - Υλοποίηση ΕΣΠΑ

5.1.1.1 Δαπάνες Π.Δ.Ε.

Τα στοιχεία εκτέλεσης των δαπανών του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων έτους 2016 παρουσιάζουν τα παρακάτω μεγέθη:

ΕΚΤΕΛΕΣΗ Π/Υ ΔΑΠΑΝΩΝ ΠΔΕ				
Περιγραφή	Προϋπολογισμός	Πληρωμές	Ποσοστό επί του συνόλου πληρωμών	Ποσοστό υλοποίησης έναντι προβλέψεων
Έργα χρημ/να από εθνικούς πόρους (ΚΑΕ 8200)	750,00	833,20		
Σύνολο 1	750,00	833,20	13%	111%
Έργα χρημ/να από κοινοτικούς πόρους (ΚΑΕ 8300)	Έργα ΕΣΠΑ 2007-2013	6.000,00	2.285,25	36%
	Ημιτελή έργα Γ' ΚΠΣ		189,22	0,03%
	Έργα ΕΣΠΑ 2014-2020		1.900,80	30%
	Λοιπά συγχρημ/να		1.079,17	17%
Σύνολο 2	6.000,00	5.454,44	87%	91%
Γενικό Σύνολο (1&2)	6.750,00	6.287,64	100%	93%

Πίνακας 1. (Σε εκ. ευρώ). Στοιχεία από Υπουργείο Οικονομίας & Ανάπτυξης, Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων & ΕΣΠΑ, Γενική Δ/νση Δημοσίων Επενδύσεων, Δ/νση Δημοσίων Επενδύσεων, Τμήμα Β' Προϋπολογισμού & Προγραμματισμού – ΟΠΣ ΠΔΕ.

Παρατηρείται ότι:

- Ο προϋπολογισμός δαπανών Π.Δ.Ε. έτους 2016 για την υλοποίηση έργων ΕΣΠΑ εκτελέστηκε εντός των εγκεκριμένων ορίων και σε υψηλό ποσοστό έναντι των αρχικών προβλέψεων.

- Το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (87%) αφορά στην πληρωμή δαπανών για την εκτέλεση συγχρηματοδοτούμενων από την Ευρωπαϊκή Ένωση έργων, εκ των οποίων οι δαπάνες για την εκτέλεση έργων του ΕΣΠΑ 2007 - 2013 αποτελούν μόνο το 36% των συνολικών δαπανών συνεπεία της χρονικής ολοκλήρωσης του προγράμματος.
- Τα σύνολα πληρωμών στους ΚΑΕ 8200 και 8300, όπως εμφανίζονται στον Απολογισμό Οικονομικού Έτους 2016 που καταρτίστηκε από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, δεν συμφωνούν με τα ποσά πληρωμών του παραπάνω πίνακα 1 και συγκεκριμένα ανέρχονται στα ποσά των 809,90 εκατ. ευρώ και 5.473,75 εκατ. ευρώ αντίστοιχα:

ΕΚΤΕΛΕΣΗ Π/Υ ΔΑΠΑΝΩΝ ΠΔΕ			
Περιγραφή	Πληρωμές - Στοιχεία Γενικής Δ/νσης Δημοσίων Επενδύσεων	Πληρωμές – Απολογισμός Οικονομικού Έτους 2016 Γ.Λ.Κ.	Διαφορά
Έργα χρημ/να από εθνικούς πόρους (ΚΑΕ 8200)	833,20	809,90	23,30
Έργα χρημ/να από κοινοτικούς πόρους (ΚΑΕ 8300)	5.454,44	5.473,75	-19,31
Σύνολο	6.287,64	6.283,65	3,99

Πίνακας 2 (Σε εκ. ευρώ).

5.1.1.2 Έσοδα Π.Δ.Ε. από επιχορηγήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση

Τα έσοδα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων από επιχορηγήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης λόγω δήλωσης δαπανών υλοποίησης προγραμμάτων ΕΣΠΑ ανήλθαν σε 3.875,90 εκατομμύρια ευρώ, παρουσιάζοντας απόκλιση σε σχέση με τις προβλέψεις του Προϋπολογισμού κατά 7,05%. Τα μεγέθη παρουσιάζονται στον κατωτέρω πίνακα:

Έσοδα Απολήψεων από Ε.Ε λόγω ΕΣΠΑ και Γ΄ ΚΠΣ. έτους 2016						
	Προϋπολογισμός	Πραγμ/σες απολήψεις				Απόκλιση από προβλέψεις
		ΕΣΠΑ 2007-2013	ΕΣΠΑ 2014-2020	Γ΄ΚΠΣ	ΣΥΝΟΛΟ	
Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΚΑΕ 8311)	1.507,00	697,00	910,80	0,00	1.607,80	6,69%
Απολήψεις από Ε.Γ.Τ.Ε για την εκτέλεση ΠΔΕ (ΚΑΕ 8312)	10,00	0,00	12,00	0,00	12,00	20,00%
Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΚΑΕ 8313)	401,00	653,00	45,00	0,00	698,00	74,06%
Ευρωπαϊκό Ταμείο Συνοχής (ΚΑΕ 8314)	595,00	105,50	209,00	0,00	314,5	-47,14%
Συμμετοχή της Ε.Ε σε προγράμματα ΕΖΕΣ & ΧΜ ΕΟΧ (ΚΑΕ 8315)	8,00	0,00	16,70	0,00	16,70	108,75%
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΚΑΕ 8316)	1.384,00	480,40	639,50	0,00	1.119,90	-19,08%
Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΚΑΕ 8317)	50,00	0,00	23,70	0,00	23,70	-52,60%
Αλληλεγγύη και Διαχείριση Μεταναστευτικών Ροών 2007-2013 και Ταμεία AMIF & ISF 2014-2020 (ΚΑΕ 8318)	83,00	0,00	30,70	0,00	30,70	-63,01%
Λοιπές Απολήψεις (ΚΑΕ 8319)	132,00	0,00	52,60	0,00	52,60	-60,15%
Σύνολο	4.170,00	1.935,90	1.940,00	0,00	3.875,90	-7,05%
		49,95%	50,04%		100%	

Πίνακας 3 (Σε εκ. ευρώ)

Παρατηρείται ότι:

- Το έτος 2016 επετεύχθησαν σε μεγάλο βαθμό (93%) οι στόχοι του προϋπολογισμού του Π.Δ.Ε. αναφορικά με τις απολήψεις εσόδων από την Ευρωπαϊκή Ένωση, με ποσοστό 49,95% των συνολικών απολήψεων να αφορά το ΕΣΠΑ 2007 – 2013 και ποσοστό 50,04% των απολήψεων να αφορά το επόμενο πρόγραμμα ΕΣΠΑ 2014 - 2020.
- Το ισοζύγιο απολήψεων εσόδων από την Ευρωπαϊκή Ένωση και πληρωμών δαπανών για την εκτέλεση προγραμμάτων ΕΣΠΑ το έτος 2016 ήταν σχεδόν ισοσκελισμένο, καθώς 3.875,90 εκατ. ευρώ εισπράχθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση (πίνακας 3) και 4.186,05 εκατ. ευρώ πληρώθηκαν συνολικά για την εκτέλεση δαπανών προγραμμάτων ΕΣΠΑ 2007-2013 (2.285,25 εκατ. ευρώ) και ΕΣΠΑ 2014-2020 (1.900,80 εκατ. ευρώ) (πίνακας 1).

5.1.1.3 Επιστροφές πόρων στην Ευρωπαϊκή Ένωση από ανεκτέλεστα Προγράμματα

Οι επιστροφές ποσών στην Ευρωπαϊκή Ένωση από ανεκτέλεστα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα (ΚΑΕ 3433) κατά το έτος 2016 ανήλθαν σε 33,40 εκατ. ευρώ παρουσιάζοντας αύξηση κατά 234% σε σχέση με τις προβλέψεις του προϋπολογισμού ποσού 10,00 εκατ. ευρώ. Από το συνολικό ποσό των 33,40 εκατ. ευρώ, ποσό 31,60 εκατ. ευρώ αφορά κλείσιμο του προγράμματος «Αγροτικής Ανάπτυξης περιόδου 2000 – 2006 του Β΄ ΚΠΣ», ήτοι συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα εκτός ΕΣΠΑ.

5.1.2 Μεγέθη ολοκλήρωσης ΕΣΠΑ

Η ολοκλήρωση του ΕΣΠΑ 2007-2013 παρουσιάζει τα εξής μεγέθη ανά στάδιο υλοποίησης, όπως προκύπτουν από τα τελικά καταχωρημένα στοιχεία στο Ολοκληρωμένο Πληροφορικό Σύστημα στις 31.03.2017, που προσκομίστηκαν στην ομάδα ελέγχου (Παράρτημα 7.6):

ΜΕΓΕΘΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΕΣΠΑ ΑΝΑ ΣΤΑΔΙΟ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ			
A/A			% Υλοποίησης ανά στάδιο
1	Εγκεκριμένη Συγχρ/νη Δημόσια Δαπάνη	20.464	
2.	Συγχρ/νος Π/Υ ενταγμένων έργων	24.292	118,71% (2/1)
3.	Νομικές δεσμεύσεις συγχρ/νης δημόσιας δαπάνης ενταγμένων έργων	24.137	99,36% (3/2)
4.	Συγχρ/νη δαπάνη κλεισίματος ενταγμένων έργων	22.890	94,83% (4/3)
5.	Συνολικές πραγματοποιηθείσες δαπάνες ενταγμένων έργων	26.144	
6.	% Απορρόφησης εγκεκριμένης συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης (4/1)	111,85% (4/1)	

Πίνακας 4 (σε εκ.ευρώ)

Σημειώνεται ότι τα μεγέθη αυτά ενδέχεται να διαφοροποιηθούν μετά από την ολοκλήρωση των ελέγχων από την Ε.Ε. και την ύπαρξη τυχόν διορθώσεων στη χρηματοδότηση πράξεων ανά επιχειρησιακό πρόγραμμα.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο συνολικός συγχρηματοδοτούμενος προϋπολογισμός ενταγμένων έργων ανήλθε στο ποσό των 24.292 εκατ. ευρώ και ότι η συγχρηματοδοτούμενη δαπάνη κλεισίματος ενταγμένων έργων ανήλθε σε 22.890 εκατ. ευρώ, εκτιμάται ότι η προβλεπόμενη εθνική δημοσιονομική επιβάρυνση από την υποχρέωση υλοποίησης ενταγμένων έργων (ολοκληρωμένων και ημιτελών), θα ανέλθει στο ποσό των 1,4 δις ευρώ περίπου, ποσό που όμως θα απομειωθεί από αντίστοιχα κέρδη που θα προκύψουν από τη λειτουργία των έργων, για τα οποία δεν διατίθεται προς το παρόν μετρήσιμο μέγεθος.

Ειδικότερα σημειώνονται τα εξής:

i) Εγκεκριμένη συγχρηματοδοτούμενη δημόσια δαπάνη

Οι συνολικά διατιθέμενοι πόροι σε όρους εγκεκριμένης συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης στο κλείσιμο της χρηματοδοτικής περιόδου ΕΣΠΑ 2007-2013 διαμορφώθηκαν σε 20.464 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας διαφοροποίηση από το μέγεθος της εγκεκριμένης συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης που αναφέρεται στο κρατικό προϋπολογισμό οικονομικού έτους 2016, ποσού 24.319 εκατ. ευρώ. Η μεταβολή οφείλεται στην τροποποίηση του Ευρωπαϊκού Κανονισμού με μηδενισμό της εθνικής συμμετοχής στην εγκεκριμένη συγχρηματοδοτούμενη δημόσια δαπάνη και αύξηση του ποσοστού συγχρηματοδότησης στο 100% από τα Ταμεία της Ε.Ε..

ii) Συγχρηματοδοτούμενος προϋπολογισμός ενταγμένων έργων

Ο συγχρηματοδοτούμενος προϋπολογισμός ενταγμένων έργων υπερβαίνει την εγκεκριμένη συγχρηματοδοτούμενη δημόσια δαπάνη, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα απώλειας κοινοτικών πόρων από ημιτελή έργα, μελλοντικούς ελέγχους και τυχόν αδυναμία ολοκλήρωσης του φυσικού αντικειμένου των έργων λόγω αστοχιών στους προϋπολογισμούς και λοιπών εμπλοκών (πτωχεύσεις κ.α.).

iii) Νομικές δεσμεύσεις συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης ενταγμένων έργων

Το σύνολο σχεδόν του συγχρηματοδοτούμενου προϋπολογισμού των ενταγμένων έργων έχει συμβασιοποιηθεί, λόγω και της χρονικής ολοκλήρωσης της χρηματοδοτικής περιόδου.

iv) Απορροφητικότητα πόρων ΕΣΠΑ 2007-2013

Οι συγχρηματοδοτούμενες δαπάνες ενταγμένων έργων που πραγματοποιήθηκαν και καταχωρήθηκαν στο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα έως το κλείσιμο της χρηματοδοτικής περιόδου ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 31/03/2017 ανήλθαν σωρευτικά σε 22.890

εκατ. ευρώ, υπερβαίνοντας την εγκεκριμένη συγχρηματοδοτούμενη δημόσια δαπάνη κατά 11,8%. Η υπέρβαση οφείλεται στην υπερδέσμευση της εγκεκριμένης συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης, προκειμένου να εξασφαλισθεί η απορρόφηση του συνόλου της εγκεκριμένης χρηματοδότησης μετά το οριστικό κλείσιμο του προγράμματος και την πιθανή μη χρηματοδότηση υποβληθεισών δαπανών ενταγμένων έργων για διάφορους λόγους (απεντάξεις έργων λόγω μη ολοκλήρωσης, διορθώσεις κατόπιν ελέγχων κ.α.). Το ποσοστό απορροφητικότητας θα προσαρμοσθεί στο 100% της εγκεκριμένης συγχρηματοδοτούμενης δαπάνης, κατόπιν ελέγχων της Ε.Ε. ανά επιχειρησιακό πρόγραμμα .

ν) Συνολικές πραγματοποιηθείσες δαπάνες ενταγμένων έργων

Οι συνολικές πραγματοποιηθείσες δαπάνες ενταγμένων έργων που συμμετέχουν στο κλείσιμο του προγράμματος ανέρχονται σε 26.144 εκατ. ευρώ και υπερβαίνουν τόσο την εγκεκριμένη συγχρηματοδοτούμενη δαπάνη (20.464 εκατ. ευρώ) κατά 5.680 εκατ. ευρώ, όσο και το συγχρηματοδοτούμενο προϋπολογισμό ενταγμένων έργων (24.292 εκατ.ευρώ) κατά 1.852 εκατ. ευρώ. Η υπέρβαση αφορά δαπάνες για τη συνέχιση και ολοκλήρωση ενταγμένων έργων που καταβλήθηκαν στους δικαιούχους από εθνικούς πόρους, καθώς αφορούσαν κατηγορίες δαπανών μη επιλέξιμων προς χρηματοδότηση, όπως συμπληρωματικές συμβάσεις ήδη ενταγμένων έργων, υπερβάσεις δαπανών απαλλοτριώσεων πέραν του επιλέξιμου 10%, το υπόλοιπο προς χρηματοδότηση μη επιλέξιμο προς συγχρηματοδότηση ποσοστό επί του συνολικού προϋπολογισμού έργων που παράγουν έσοδα (αυτοκινητόδρομοι, αεροδρόμια κ.α.).

Με τα δεδομένα αυτά παρατηρείται ότι:

- α) Τα μεγέθη του ΕΣΠΑ 2007-2013 ανά στάδιο υλοποίησης παρουσιάζουν υψηλό ποσοστό ολοκλήρωσης.
- β) Οι διατιθέμενοι πόροι της χρηματοδοτικής περιόδου ΕΣΠΑ 2007-2013 σε όρους εγκεκριμένης συγχρηματοδοτούμενης δαπάνης απορροφήθηκαν πλήρως με το κλείσιμο του προγράμματος, καθώς οι συγχρηματοδοτούμενες δημόσιες δαπάνες ενταγμένων έργων στο κλείσιμο του προγράμματος υπερέβησαν την εγκεκριμένη δαπάνη συγχρηματοδότησης.

γ) Για τη συνέχιση και ολοκλήρωση των έργων του προγράμματος απαιτήθηκε η χρηματοδότηση των μη επιλέξιμων προς συγχρηματοδότηση δαπανών από εθνικούς πόρους πέραν της εγκεκριμένης συγχρηματοδοτούμενης δαπάνης.

5.2 Λόγοι επίτευξης των στόχων ολοκλήρωσης του ΕΣΠΑ

Οι παρακάτω παράγοντες συντέλεσαν στην επίτευξη των ποσοτικών στόχων ολοκλήρωσης του ΕΣΠΑ:

5.2.1 Τροποποίηση κοινοτικών όρων χορήγησης διαθέσιμων κοινοτικών κονδυλίων

Σε όρους απορρόφησης των διαθέσιμων κοινοτικών κονδυλίων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που διατέθηκαν για τη χρηματοδότηση του ΕΣΠΑ 2007-2013, το ποσοστό απορρόφησης ανήλθε σε 100%, καθώς σύμφωνα με τα προσκομισθέντα στοιχεία από την αρμόδια Υπηρεσία Αρχής Πιστοποίησης, εισπράχθηκε το σύνολο της διαθέσιμης κοινοτικής συνδρομής, όπως αναλύεται στο κατωτέρω πίνακα:

Απορρόφηση κοινοτικών κονδυλίων ΕΣΠΑ 2007-2013					
Έτος	Εγκεκριμένη κοινοτική συμμετοχή	Εισροές από ενδιάμεσες αιτήσεις	Εισροές προκαταβολών	Σύνολο Εισροών	Ποσοστό Απορρόφησης
	1	2	3	4=2+3	5=4/1
2017	20.490	18.929	1.543	20.472	100%

Πίνακας 5 (σε εκ. ευρώ)

Για την επίτευξη του στόχου πλήρους απορρόφησης των διαθέσιμων κοινοτικών πόρων του ΕΣΠΑ 2007-2013, καθοριστικής σημασίας ήταν η έγκριση τροποποιήσεων του Κανονισμού (Ε.Κ.) 1083/2006, με τις οποίες κατά παρέκκλιση των σχετικών άρθρων και για λόγους ενίσχυσης της ρευστότητας, αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης και ολοκλήρωσης των έργων:

- Καταργήθηκε το ανώτατο όριο για το σύνολο των πραγματοποιούμενων πληρωμών προχρηματοδότησης και ενδιάμεσων πληρωμών ύψους 95% της συνεισφοράς στα Επιχειρησιακά Προγράμματα της προγραμματικής περιόδου 2007-2013.
- Οι ενδιάμεσες πληρωμές και οι πληρωμές του τελικού υπολοίπου υπολογίζονται με ποσοστό συγχρηματοδότησης 100% για τις επιλέξιμες δαπάνες των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2007-2013 για τους στόχους «Σύγκλιση» και «Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση».

Σημειώνεται ότι η Ελλάδα απολάμβανε ήδη προνομιακή μεταχείριση λόγω των ιδιαίτερων δυσμενών χρηματοοικονομικών συνθηκών, καθώς σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1311/2011 με τις οποίες τροποποιούνταν ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ.1083/2006 του Συμβουλίου, κατά παρέκκλιση των σχετικών διατάξεων τα ελληνικά προγράμματα που χρηματοδοτούνται από τα ευρωπαϊκά ταμεία κατά τη χρηματοδοτική περίοδο 2007-2013, λάμβαναν υψηλότερο ποσοστό ευρωπαϊκής χρηματοδότησης σε σχέση με πολλές ευρωπαϊκές χώρες και ως εκ τούτου απαιτούνταν λιγότερη χρηματοδότηση από την πλευρά του Ελληνικού Κράτους. Αυτό οφειλόταν σε ένα υπερβάλλον ποσοστό συγχρηματοδότησης 10% από τα Ευρωπαϊκά Ταμεία (Top up), το οποίο εφαρμοζόταν μέχρι το μέσον του έτους 2016 και σύμφωνα με το οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρηματοδοτούσε το 95% του συνολικού κόστους επένδυσης της χρηματοδοτικής περιόδου 2007-2013, σε αντίθεση με το μέγιστο ποσοστό 85% που εφαρμόζεται διαφορετικά. (Ανακοίνωση της Ε.Ε.COM(2015)400 final).

Ως αποτέλεσμα των ανωτέρω χρηματοδοτικών ρυθμίσεων στο τέλος της χρηματοδοτικής περιόδου:

- α) Απελευθερώθηκε πρόωρα το επιπλέον του ανώτατου ορίου πληρωμών προχρηματοδότησης και ενδιάμεσων πληρωμών από την Ε.Ε. (ήτοι το επιπλέον του 95%), το οποίο υπό κανονικές συνθήκες θα παρακρατούταν μέχρι και το κλείσιμο του προγράμματος και τους τελικούς ελέγχους της Ε.Ε.
- β) Εφαρμόστηκε ποσοστό συγχρηματοδότησης 100% από την Ε.Ε. αναδρομικά για το σύνολο της χρηματοδοτικής περιόδου 2007-2013. Επανυπολογίσθηκε έτσι η συνδρομή της Ε.Ε. με την εφαρμογή του ποσοστού συγχρηματοδότησης 100%.

Οι ανωτέρω ρυθμίσεις είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση της ρευστότητας από την Ε.Ε. κατά 1.001.709.731,50 ευρώ κατά το οικονομικό έτος 2015 και 467.674.209,45 ευρώ

κατά το οικονομικό έτος 2016, με ισόποση ενίσχυση των δημοσιονομικών εσόδων και του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.) κατά την περίοδο 2015-2016.

Οι συγκεκριμένοι χρηματοδοτικοί πόροι κατευθύνθηκαν μέσω του κεντρικού λογαριασμού ΕΣΠΑ στην ασφαλή ολοκλήρωση των έργων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, ταυτόχρονα με τους απαραίτητους συμπληρωματικούς εθνικούς πόρους.

5.2.2 Ενέργειες εξυγίανσης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων-Διαδικασίες κλεισίματος

Στην επιτυχή υλοποίηση των στόχων ολοκλήρωσης του προγράμματος συνέβαλε και η διαδικασία εξυγίανσης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Ε.Π.) του ΕΣΠΑ 2007-2013, η οποία ξεκίνησε το έτος 2014 από την αρμόδια Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού της Εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Στην έκθεση ελέγχου προόδου υλοποίησης του ΕΣΠΑ 2007-2013 αναφορικά με τους στόχους του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2013 του Ελεγκτικού Συνεδρίου - Σεπτέμβριος 2014 (σελ.37) είχε ήδη διαπιστωθεί το συμπέρασμα ότι: *«Οι υπερβάσεις του συνολικού προϋπολογισμού έργων ΕΣΠΑ που έχουν αναληφθεί ανά στάδιο υλοποίησης, έναντι της συνολικά διαθέσιμης συγχρηματοδοτούμενης δαπάνης αποτελούν κίνδυνο για την αποτελεσματική υλοποίηση των στόχων του προγράμματος καθώς και για ενδεχόμενη μελλοντική δημοσιονομική επιβάρυνση. Συνεπώς καθίσταται επιτακτική η ανάγκη υλοποίησης δράσεων εξυγίανσης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και βελτίωσης του συστήματος δημοσιονομικού ελέγχου».*

Η διαδικασία εξυγίανσης των Ε.Π. είχε ως στόχο τη μείωση της υπερδέσμευσης (overbooking) - η οποία ανερχόταν το 2014 στο 152,6% της συνολικά εγκεκριμένης συγχρηματοδοτούμενης δαπάνης - σε αποδεκτά επίπεδα σε κάθε Ε.Π. και την απένταξη ανενεργών έργων. Η διαδικασία προέβλεπε μέσα από εγκυκλίους, πίνακες έργων ανά Ε.Π. και συναντήσεις με τους εμπλεκόμενους φορείς, την αξιολόγηση του συνόλου των πράξεων ως προς την προοπτική ολοκλήρωσης τους και την κατάλληλη διαχείρισή τους (απένταξη ανενεργών έργων, τμηματοποίηση/phasing, μεταφερόμενα έργα στην επόμενη προγραμματική περίοδο 2014-2020). Ως αποτέλεσμα, η συνολική υπερδέσμευση έναντι της εγκεκριμένης συγχρηματοδοτούμενης δαπάνης με το κλείσιμο του προγράμματος το Μάρτιο του 2017 ανήλθε σε ποσοστό 111,85%, δημιουργώντας ένα αποδεκτό περιθώριο

ασφαλείας απορρόφησης των εγκεκριμένων διαθέσιμων κοινοτικών πόρων, μετά και τη διενέργεια των τελικών ελέγχων από την Ε.Ε. ανά επιχειρησιακό πρόγραμμα.

5.2.3 Χρηματοδότηση από εθνικούς πόρους για την ολοκλήρωση των έργων

Σύμφωνα με τα προσκομισθέντα οικονομικά στοιχεία, για την ολοκλήρωση των έργων της χρηματοδοτικής περιόδου 2007-2013 απαιτήθηκε η χρηματοδότηση από εθνικούς πόρους των μη επιλέξιμων προς συγχρηματοδότηση δαπανών. Ειδικότερα η επιβάρυνση από εθνικούς πόρους για την πληρωμή έργων λόγω υπέρβασης των αντίστοιχων δαπανών του προϋπολογισμού τους σε όρους συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης με στοιχεία 31/03/2017 αποτυπώνεται στο παρακάτω πίνακα:

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΕΡΓΩΝ			
A/A	Κατηγορία δαπάνης έργων	Μεγέθη	Υπέρβαση συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης ανά κατηγορία
1	Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη	20.464	
2	Συγχρηματοδοτούμενη πραγματοποιηθείσα δαπάνη κλεισίματος ενταγμένων έργων	22.890	2.426 (2-1)
3	Συνολικές πραγματοποιηθείσες δαπάνες ενταγμένων έργων	26.144	5.680 (3-1)
4	Συνολικές Δημόσιες Δαπάνες έργων (Επιλέξιμων και μη).	29.453	8.989 (4-1)

Πίνακας 6 (σε εκ. ευρώ)

Από τα ανωτέρω στοιχεία προκύπτει ότι η επιβάρυνση από εθνικούς πόρους για την πληρωμή έργων λόγω υπέρβασης των αντίστοιχων δαπανών του προϋπολογισμού τους έναντι της εγκεκριμένης συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης με στοιχεία μέχρι 31/03/2017 ανήλθε σε 8.989 εκ. ευρώ, η οποία προκύπτει από την υπέρβαση των συνολικών δημοσίων πληρωμένων δαπανών των έργων (επιλέξιμων και μη) με τη εγκεκριμένη συγχρηματοδοτούμενη δαπάνη.

5.3 Επιμέρους στόχοι προϋπολογισμού 2016 αναφορικά με το ΕΣΠΑ 2007 – 2013

5.3.1 Ενεργοποίηση Χρηματοδοτικών εργαλείων

Με σκοπό την τόνωση της ελληνικής οικονομίας και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 αξιοποιήθηκαν Χρηματοδοτικά Εργαλεία – Ταμεία, η πορεία υλοποίησης των οποίων απεικονίζεται στον ακόλουθο πίνακα:

ΤΑΜΕΙΑ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ (ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ)	Συγχρηματοδοτούμενος Π/Υ Ένταξης (Δημόσια Δαπάνη)	Συγχρηματοδοτούμενος Π/Υ Νομικών Δεσμεύσεων	Πληρωμές προς Πιστοπ. στην ΕΕ Συγχρ.ΔΔ	Απορρόφηση
JEREMIE	184	184	184	100%
ΤΕΠΙΧ	336	336	336	100%
ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ ΚΑΤ’ ΟΙΚΟΝ	85	85	85	100%
ΤΑΜΕΙΟ ΕΓΓΥΗΣΗΣ ΓΙΑ ΜΜΕ	300	300	300	100%
JESSICA	113	113	111	98%
Σύνολο	1.018	1.018	1.016	99,8%

Πίνακας 7 (Σε εκ. ευρώ)

Η χρήση των χρηματοδοτικών εργαλείων άρχισε ουσιαστικά το 2011, ήτοι αρκετά αργότερα από την έναρξη του ΕΣΠΑ 2007 – 2013. Η διάθεση των σχετικών κονδυλίων στην αγορά πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή ελληνικών τραπεζών στη διαδικασία.

Κατά την πορεία εκτέλεσης των ως άνω εργαλείων παρατηρήθηκαν δυσχέρειες, που σχετίζονται κυρίως με ελλιπή ενημέρωση των ΜΜΕ για τα εν λόγω ταμεία, αυξημένη γραφειοκρατία, καθυστερήσεις στις εγκρίσεις και τις εκταμιεύσεις από τα παραπάνω εργαλεία που οδήγησαν ακόμη και σε απόσυρση επενδυτικών σχεδίων, υψηλό βαθμό απαιτούμενων εξασφαλίσεων από την πλευρά των τραπεζών και παράλληλα πτώση της αξίας των εμπράγματων εξασφαλίσεων λόγω πτωτικής πορείας στην αγορά ακινήτων που επέφεραν δυσχέρειες στις ενδιαφερόμενες ΜΜΕ, αναντιστοιχία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης ανάλογα με το είδος και την περιφέρεια υλοποίησης με αποτέλεσμα τη μη αξιοποίηση δεσμευμένων πόρων (π.χ. Δυτική Μακεδονία).

Εν τέλει, κατόπιν αναμορφώσεων του αρχικού προϋπολογισμού ένταξης συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης, τα χρηματοδοτικά εργαλεία παρουσίασαν απορροφητικότητα 99,80%, με τις πληρωμές προς πιστοποίηση στην ΕΕ συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης να διαμορφωθούν στο ποσό των 1.016 εκατ. ευρώ.

Ταμείο Εξοικονομώ Κατ' Οίκον

Το ταμείο «Εξοικονομώ Κατ' Οίκον» αφορά τη χορήγηση χαμηλότοκων δανείων με ευνοϊκούς όρους σε συνδυασμό με επιδότηση επιτοκίου, επιχορήγηση κεφαλαίου και κάλυψη του κόστους ενεργειακών επιθεωρήσεων σε επιλεγμένους βάσει εισοδηματικών κριτηρίων ιδιοκτήτες κατοικιών, με σκοπό την προώθηση της ενεργειακής αναβάθμισης σε πολύ μεγάλο μέρος των νοικοκυριών της επικράτειας, την εξοικονόμηση ενεργειακών πόρων και τη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών. Διαχειριστής του ταμείου ορίστηκε η ΕΤΕΑΝ Α.Ε., ενώ συμμετοχή στη συνεπένδυση κεφαλαίων με αναλογία 66,67% είχαν ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα που επιλέχθηκαν κατόπιν διαγωνιστικής διαδικασίας.

Τα αποτελέσματα από την αξιοποίηση του Ταμείου αφορούν την ενεργειακή αναβάθμιση περίπου 46 χιλ κατοικιών, την εξοικονόμηση ενέργειας και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας εργατοτεχνικού και επιστημονικού προσωπικού.

Τα κυριότερα προβλήματα που προέκυψαν κατά την υλοποίηση περιλαμβάνουν έλλειψη εμπειρίας, περίπλοκες διαδικασίες ένταξης πολυκατοικιών στο πρόγραμμα με δυσχέρειες στη συμφωνία μεταξύ συνιδιοκτητών και το συντονισμό των εμπλεκόμενων φορέων (τράπεζες, κατασκευαστές, ενεργειακοί επιθεωρητές, ιδιοκτήτες), καθυστερήσεις στην επεξεργασία των σχετικών δικαιολογητικών σε περιόδους αιχμής, καθυστερήσεις στην εκταμίευση των δανείων από τις Τράπεζες, καθώς και καθυστερήσεις στην καταβολή των χρημάτων λόγω μη κατάλληλου χρονισμού των χρηματορροών από το ΠΔΕ στις άμεσες ενισχύσεις, κ.α. Οι ως άνω δυσκολίες αντιμετωπίστηκαν με συνεχή συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων, κατάρτιση σχετικών αναφορών από τις Τράπεζες και τακτικούς ελέγχους.

Τα κύρια αποτελέσματα από την αξιοποίηση του χρηματοδοτικού εργαλείου συνοψίζονται στα κάτωθι:

- Ενεργειακή αναβάθμιση 46.359 κατοικιών.
- Επίτευξη εξοικονόμησης πρωτογενούς ενέργειας ίσης με 66.402,42 τόνους ισοδύναμου πετρελαίου (TOE), με αποτέλεσμα ετήσια εξοικονόμηση ενέργειας κατά 772,23 GWh και ετήσια μείωση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου κατά 554,82 kt CO₂.
- Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας ίσων με 5.862,75 ισοδύναμων ανθρωποετών.
- Με τα revolving funds του προγράμματος χρηματοδότηση 1 συμπληρωματικής δράσης ενεργειακής αναβάθμισης νοικοκυριών με αποτέλεσμα την ενεργειακή αναβάθμιση επιπλέον 6.430 κατοικιών.

Ταμείο Επιχειρηματικότητας (ΤΕΠΙΧ)

Το Ταμείο Επιχειρηματικότητας μέσω επενδύσεων σε ταμεία επιχειρηματικών κεφαλαίων, ταμεία εγγυήσεων και ταμεία δανειοδοτήσεων αποσκοπεί στη στήριξη οικονομικά βιώσιμων μικρών, μεσαίων και πολύ μικρών επιχειρήσεων. Διαχειριστής του ταμείου ορίστηκε η ΕΤΕΑΝ Α.Ε.

Ενέργειες που πραγματοποιηθήκαν για την βελτίωση της χρήσης του ταμείου περιλάμβαναν τη νομοθέτηση της χρηματοδότησης μέσω του ΤΕΠΙΧ και των δαπανών κεφαλαίου κίνησης των επιχειρήσεων, τη μεταβολή στη σχέση συνεπένδυσης των κεφαλαίων μεταξύ ΕΤΕΑΝ Α.Ε. και τραπεζών σε 1:1 (από 1:2) με συνακόλουθη αύξηση του άτοκου μέρους του δανείου, τη μείωση δεσμευμένων κεφαλαίων ανά εργαλείο με διοχέτευσή τους σε άλλο εργαλείο, το κλείσιμο των Δράσεων χωρίς επενδυτικό ενδιαφέρον με κατεύθυνση των αδιάθετων κεφαλαίων σε άλλα εργαλεία, την αποδοχή αιτήματος των τραπεζών για εξόφληση της κατάπτωσης της εγγύησης στο 100% με την υποβολή του αιτήματος της τράπεζας όσον αφορά το Ταμείο Εγγυοδοσίας του ΤΕΠΙΧ, καθώς και την παράταση για την υλοποίηση των Μέσων Χρηματοοικονομικής Τεχνικής έως τις 31/1/2017.

Τα κύρια αποτελέσματα από την αξιοποίηση του χρηματοδοτικού εργαλείου συνοψίζονται στα κάτωθι:

- Κινητοποίηση ιδιωτικών και δημοσίων πόρων ύψους 813 εκ ευρώ.
- Χορήγηση 7.917 δανειακών και εγγυοδοτικών προϊόντων.
- Ωφέλεια 7.088 επιχειρήσεων από τους ευνοϊκούς όρους των προϊόντων αυτών.
- Παραμονή πόρων (legacy funds) προς επαναχρησιμοποίηση σε δράσεις υπέρ ΜΜΕ ύψους 137.179.639,37 ευρώ.

Ταμείο *Jeremie Holding Fund*

Το Ταμείο αποσκοπεί στην παροχή δανεισμού, εγγυήσεων και μικροπιστώσεων σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) για την ενίσχυση της ρευστότητας και της απασχόλησης. Διαχειριστής του Ταμείου ορίστηκε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ΕΤαΕ).

Προκειμένου να αντιμετωπισθούν προβλήματα στην αξιοποίηση του Ταμείου, τα οποία προέκυψαν κυρίως εξαιτίας της οικονομικής κρίσης και γραφειοκρατικών δυσκολιών, πραγματοποιήθηκαν ενέργειες όπως απλοποίηση των διαδικασιών, μεταφορά πόρων ICT σε δράσεις κλασσικής επιχειρηματικότητας, συνεχής συνεργασία με τράπεζες, κ.α.

Τα κύρια αποτελέσματα από την αξιοποίηση του χρηματοδοτικού εργαλείου συνοψίζονται στα κάτωθι:

- Χορήγηση 3.143 δανείων συνολικού ύψους 282.450.177 ευρώ.
- Ενίσχυση 2.801 πολύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.
- Συμβολή στη διατήρηση περίπου 25.000 θέσεων εργασίας.
- Το ύψος των συμμετοχών του ***Jeremie Holding Fund*** ανήλθε σε 46.207.239 ευρώ (69 ΜΜΕ).

Ταμείο *Εγγυήσεων για ΜΜΕ*

Το συγκεκριμένο ταμείο παρείχε εγγυήσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) προς ΜΜΕ μέσω τραπεζών για δανεισμό μέχρι συνολικού ύψους έως 1 δις ευρώ. Τα κεφάλαια διατέθηκαν για την κάλυψη δαπανών μισθοδοσίας, αγοράς πρώτων υλών, αγοράς εξοπλισμού και γενικά παροχή κεφαλαίου κίνησης των επιχειρήσεων.

Ταμείο *Χαρτοφυλακίου Jessica*

Το Ταμείο *Jessica* συγκροτήθηκε το 2010 σε συνθήκες μείωσης του ΑΕΠ και της επενδυτικής δραστηριότητας στη χώρα και ακόλουθης επιδείνωσης του περιβάλλοντος με τη δημιουργία υπέρογκων ζημιών στις ελληνικές τράπεζες λόγω της αναδιάρθρωσης του ελληνικού χρέους (PSI) το 2012, την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και την μείωση της ρευστότητας των τραπεζών ως αποτέλεσμα της απόσυρσης αποταμιεύσεων μέσα στο κλίμα αβεβαιότητας που δημιουργήθηκε.

Το Ταμείο απευθύνεται σε σημαντικού μεγέθους έργα, υψηλών τεχνικών προδιαγραφών και κεφαλαιακών απαιτήσεων. Κατά την περίοδο αξιοποίησής του παρατηρήθηκε ότι οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) υστερούσαν σε επίπεδο γνώσεων και ικανοτήτων προκειμένου να πετύχουν συνεργασίες με τον ιδιωτικό τομέα, ο οποίος θα αναλάμβανε συγκεκριμένους κινδύνους των έργων εις όφελος των ΟΤΑ. Επίσης προέκυψαν καθυστερήσεις λόγω του περίπλοκου νομοθετικού πλαισίου, της πολυδιάσπασης των εμπλεκόμενων υπηρεσιών αδειοδότησης των Έργων Αστικής Ανάπτυξης και των χρονοβόρων διαδικασιών αλλαγής χρήσεων γης.

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων ανατέθηκαν συμβουλευτικές υπηρεσίες με αντικείμενο:

α) την ανάπτυξη «οδικού χάρτη» επιτάχυνσης της εφαρμογής Έργων Αστικής Ανάπτυξης με υιοθέτηση των προτάσεων του συμβούλου για ένταξη των έργων JESSICA στο νόμο fast track για την επιτάχυνση των στρατηγικών επενδύσεων (ν.3894/10), όπως επίσης και για την εφαρμογή των Σχεδίων Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (ΣΟΑΠ) (ν.2508/97) που μπορεί να επιταχύνει την αδειοδότηση των έργων αστικής ανάπτυξης, ιδίως σε περιπτώσεις που απαιτούνται αλλαγές στις χρήσεις γης, και

β) την έκδοση οδηγού για εναλλακτικές μορφές συνεργασίας μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, ο οποίος αναρτήθηκε τον Οκτώβριο του 2012 στην ιστοσελίδα του ΤΧJE.

5.3.2 181 Έργα Προτεραιότητας

Μεταξύ των έργων που χρηματοδοτήθηκαν στα πλαίσια του ΕΣΠΑ 2007-2013 περιλαμβάνονται 181 έργα «προτεραιότητας», που χαρακτηρίστηκαν ως τέτοια λόγω της ιδιαίτερης σημασίας τους για την αναπτυξιακή πορεία της χώρας, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την τόνωση της απασχόλησης στην ελληνική οικονομία. Στον κατάλογο των έργων προτεραιότητας συμπεριλήφθηκαν έργα τα οποία επιλέχθηκαν σύμφωνα με κριτήρια όπως η συμβολή τους στην ανάπτυξη (ενίσχυση ανταγωνιστικότητας και αύξηση της παραγωγικότητας επιχειρήσεων, δημιουργία θέσεων εργασίας, βελτίωση δεξιοτήτων ανέργων και εργατικού δυναμικού), το μέγεθός τους και οι από αυτό απορρέουσες επιπτώσεις τους σε εθνική ή τοπική εμβέλεια, η συμβολή τους στην επίτευξη δημοσιονομικών στόχων, το επίπεδο ωριμότητάς τους, οι κοινωνικές τους επιπτώσεις και η γεωγραφική τους κάλυψη. Ο προϋπολογισμός των έργων αυτών εκτιμήθηκε αρχικά στο

ποσό των 11.519,1 εκατ. ευρώ, ενώ τελικά διαμορφώθηκε στο ποσό των 8.585 εκατ. ευρώ (ήτοι στο 40,2% του συνολικού προϋπολογισμού του ΕΣΠΑ 2007-2013).

Η συνολική εικόνα των έργων προτεραιότητας μετά το κλείσιμο του ΕΣΠΑ 2007-2013, παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα:

Οικονομικά στοιχεία 181 Έργων Προτεραιότητας		
Αρχικός εκτιμώμενος Π/Υ Συγχρηματοδοτούμενης Δημόσιας Δαπάνης (I)	Πληρωμές (Τελικός Π/Υ) (II)	Απορροφητικότητα (II / I)
11.519,1	8.585	74,53%

Πίνακας 8 (Σε εκ. ευρώ)

Τα παραπάνω έργα χρηματοδοτήθηκαν από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το Ταμείο Συνοχής, όπως παρουσιάζεται στους πίνακες που ακολουθούν:

Αρχικός εκτιμώμενος Π/Υ 181 Έργων Προτεραιότητας			
Αριθμός έργων/ομάδων έργων/ δράσεων	Αρχικός εκτιμώμενος Π/Υ Συγχρηματοδοτούμενης Δημόσιας Δαπάνης	% επί της συνολικού αρχικού εκτιμώμενου Π/Υ	Ταμείο Χρηματοδότησης
166	10.534,8	91,5	ΕΤΠΑ, Ταμείο Συνοχής
15	984,3	8,5	ΕΚΤ
181	11.519,1	100	

Πίνακας 9 (Σε εκ. ευρώ)

Χρηματοδότηση πληρωμών των 181 Έργων Προτεραιότητας			
Αριθμός έργων/ομάδων έργων/ δράσεων	Πληρωμές	% επί των συνολικών πληρωμών	Ταμείο Χρηματοδότησης
166	7.503	87,4	ΕΤΠΑ, Ταμείο Συνοχής
15	1.081	12,6	ΕΚΤ
181	8.585	100	

Πίνακας 10 (Σε εκ. ευρώ)

Για την εποπτεία της πορείας υλοποίησης των έργων πραγματοποιήθηκαν ενέργειες όπως :

- παρακολούθηση σε τριμηνιαία βάση μέσω ειδικής εφαρμογής στο ΟΠΣ ΕΣΠΑ, με αντίστοιχη εξαγωγή αναφορών (επιτελική σύνοψη, εποπτικός πίνακας και άλλες ειδικές αναφορές),
- παρουσίαση των σχετικών δεδομένων στις αναφορές και το διαδικτυακό εργαλείο WOAT (<http://destaerga.gr>),
- τακτικές και έκτακτες τεχνικές συναντήσεις με τις αρμόδιες διαχειριστικές αρχές των τομεακών και περιφερειακών προγραμμάτων,
- αποστολή σε τριμηνιαία βάση σχετικών εκθέσεων στην Ε.Ε.

Το μεγαλύτερο μέρος των έργων προτεραιότητας είναι ολοκληρωμένα, ενώ λιγότερα έργα κατηγοριοποιούνται ως τμηματοποιημένα, ημιτελή και απενταγμένα, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Ολοκλήρωση Έργων Προτεραιότητας			
Κατηγορίες	Περιγραφή	Αριθμός Έργων	Τελικός Π/Υ
Ο	Ολοκληρωμένα	118	7.310
ΡΗ	Τμηματοποιημένα	24	767
Η	Ημιτελή (μη λειτουργούντα)	18	508
Α	Απενταγμένα/Ακυρωθέντα	21	0
ΣΥΝΟΛΟ		181	8.585

Πίνακας 11 (Σε εκ. ευρώ)

Για το κλείσιμο των ΕΠ και την ολοκλήρωση των έργων, μεταξύ των οποίων και τα 181 έργα προτεραιότητας, ανελήφθησαν ενέργειες όπως:

- έκδοση μίας σειράς από σχετικές εγκυκλίους με οδηγίες και κατευθύνσεις προς τις Διαχειριστικές Αρχές και τους Ενδιάμεσους Φορείς,
- τακτικές τεχνικές συναντήσεις μεταξύ των αρμοδίων υπηρεσιών,
- επιτόπιες επισκέψεις στα έργα,
- λειτουργία ειδικού helpdesk για την υποβολή ερωτημάτων/ενεργειών για το κλείσιμο των ΕΠ και των έργων, καθώς και
- διαδικασία εξυγίανσης από τον Μάιο του 2014 για το σύνολο των ΕΠ του ΕΣΠΑ 2007-2013, η οποία συνίσταται σε αξιολόγηση του συνόλου των πράξεων ανά ΕΠ ως προς το βαθμό ολοκλήρωσής τους (ολοκληρωμένα, απένταξη ανενεργών

έργων, τμηματοποίηση/phasing, μεταφερόμενα, ημιτελή έργα κλπ) με κοινοποίηση σχετικών συγκεντρωτικών πινάκων (πίνακες εξυγίανσης/screening tables) στην Ε.Ε. και παρουσίαση των αποτελεσμάτων της εν λόγω διαδικασίας στις Επιτροπές Παρακολούθησης των ΕΠ και στις Ετήσιες Συναντήσεις των ΕΠ.

Ποσοστό 62% της χρηματοδότησης για έργα προτεραιότητας συγκεντρώνεται στον τομέα των μεταφορών, με πληρωμές για την κατασκευή:

- 5 αυτοκινητόδρομων με συμβάσεις παραχώρησης συνολικού προϋπολογισμού 3.237,76 εκ. ευρώ (Ολυμπία Οδός, Μαλιακός –Κλειδί, Ιόνια Οδός, αυτοκινητόδρομος Κεντρικής Ελλάδας, Μορέα Οδός),
- 39 οδικών έργων συνολικού προϋπολογισμού 852,7 εκ. ευρώ ,
- 6 έργων καθαρών αστικών μεταφορών συνολικού προϋπολογισμού 549,9 εκ. ευρώ,
- 11 έργων επεκτάσεων /εκσυγχρονισμού λιμένων συνολικού προϋπολογισμού 60 εκ. ευρώ,
- ενός έργου αεροδρομίου συνολικού προϋπολογισμού 56,7 εκ. ευρώ και
- 10 σιδηροδρομικών έργων συνολικού προϋπολογισμού 592,2 εκ. ευρώ .

Στο Παράρτημα 7.8 περιλαμβάνεται πίνακας με στοιχεία των έργων προτεραιότητας ανά τομέα, καθώς και με ενδεικτική αναφορά των έργων με τον μεγαλύτερο τελικό προϋπολογισμό ανά τομέα.

5.3.3 Ενεργοποίηση των Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα

Μέσω των Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) επιτυγχάνεται η βέλτιστη κατανομή κινδύνων μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, με τον πρώτο να διατηρεί τον έλεγχο των έργων και τον δεύτερο να αναλαμβάνει τη μελέτη, κατασκευή, χρηματοδότηση και τεχνική διαχείριση, εξασφαλίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο προκαθορισμένο χρόνο και κόστος υλοποίησης των έργων και σύνδεση αμοιβής αναδόχων και ποιότητας παρεχομένων υπηρεσιών. Οι ΣΔΙΤ διέπονται από το ν.3389/05 και οι σχετικές συμβάσεις υπάγονται στον προσυμβατικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Στα πλαίσια των ΣΔΙΤ συνδυάζονται πόροι από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ), πόροι από το χρηματοδοτικό εργαλείο JESSICA, τραπεζικά κεφάλαια και ιδιωτικά κεφάλαια των αναδόχων των έργων.

Τον Απρίλιο του 2016 τα έργα ΣΔΙΤ 24 σχολικών μονάδων στην Αττική, Τηλεματικής Αστικών Συγκοινωνιών Αττικής, Ηλεκτρονικού Εισιτηρίου Συγκοινωνιών Αττικής και Διαχείρισης Απορριμμάτων Περιφέρειας Δυτ.Μακεδονίας ταξινομήθηκαν, κατόπιν αξιολόγησης από την ΕΛΣΤΑΤ και τη EUROSTAT, εκτός γενικής κυβέρνησης, χωρίς να προσμετρώνται στο δημόσιο έλλειμμα και το δημόσιο χρέος, λόγω της καλής κατανομής κινδύνου μεταξύ δημοσίου και αναδόχων, σε συνέπεια με τους κανόνες ESA 2010.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα έργα ΣΔΙΤ που είχαν υπογραφεί ως το 2015:

Έργα ΣΔΙΤ	
Έργο ΣΔΙΤ	Συνολικός Π/Υ
7 Πυροσβεστικοί σταθμοί	25,9
24 Σχολικές μονάδες στην Αττική	110
Σύστημα τηλεματικής Αστικών Συγκοινωνιών Αττικής	19,4
Αυτόματο σύστημα συλλογής κομίστρου στις αστικές συγκοινωνίες Αττικής	69,8
Ευρυζωνικό δίκτυο στο σύνολο της χώρας	264,8
Διαχείριση Απορριμμάτων Περιφέρειας Δυτ.Μακεδονίας	49
Ψηφιακή καταγραφή, αποθήκευση και διάθεση πρακτικών συνεδριάσεων δικαστηρίων	6,7
ΣΥΝΟΛΟ	545,6

Πίνακας 12 (Σε εκ. ευρώ)

Σημειώνεται ότι τόσο το έργο «24 σχολικών μονάδων στην Αττική», όσο και το έργο «Διαχείριση Απορριμμάτων Περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας» έχουν βραβευθεί από το περιοδικό World Finance ως «Συμφωνία της Χρονιάς» στους αντίστοιχους τομείς.

5.4 Αδυναμίες και κίνδυνοι ολοκλήρωσης ΕΣΠΑ

5.4.1 Διορθώσεις επιλέξιμων δαπανών-Αποσύρσεις

Στο Πληροφοριακό Σύστημα (ΟΠΣ) για το ΕΣΠΑ 2007-2013 καταχωρήθηκαν τόσο διορθώσεις οι οποίες συνιστούν παρατυπίες/αποσύρσεις, όσο και διορθώσεις οι οποίες δεν συνιστούν παρατυπίες, αλλά αφαιρέσεις που πραγματοποιήθηκαν για διαχειριστικούς κυρίως λόγους (όπως για μεταφορές δαπανών εντός του ίδιου Ε.Π. ή σε άλλο Ε.Π). Το συνολικό ποσό των διορθώσεων ως αποτέλεσμα παρατυπιών και μη έως 31.3.2017 ανήλθε στο ποσό των 6.367,61 εκατ. ευρώ. Από το ποσό αυτό, οι διορθώσεις για λόγους διαχείρισης ανέρχονται σε 5.080 εκατ. ευρώ και οι Δημοσιονομικές Διορθώσεις ανέρχονται στο ποσό 1.287,42 εκατ. ευρώ. Δηλαδή το ποσό 1.287,42 εκατ. ευρώ αφορά σε διορθώσεις συνεπεία παρατυπιών που εντοπίστηκαν από το σύνολο των ελεγκτικών φορέων, όπως επίσης και σε οριζόντιες διορθώσεις που επιβλήθηκαν είτε κατά τη διάρκεια των Ε.Π. είτε κατά το κλείσιμο.

Οι διορθώσεις επιβάλλονται τόσο σε δαπάνες οι οποίες έχουν ήδη πιστοποιηθεί από την Αρχή Πληρωμής στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όσο και σε δαπάνες πριν την πιστοποίησή τους. Στις περιπτώσεις που μια δαπάνη διορθώνεται λόγω παρατυπίας από οποιοδήποτε φορέα και έχει πιστοποιηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η διόρθωση αυτή συνιστά και απόσυρση και ουσιαστικά το ποσό το οποίο έχει εισπραχθεί επιστρέφεται στον Κοινοτικό Προϋπολογισμό, μέσω συμψηφισμού του με άλλες απαιτήσεις εισπράξεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Από το σύνολο των δημοσιονομικών διορθώσεων που επιβλήθηκαν για το διάστημα 01.01.2007 έως 31.03.2017 ποσού 1.287,42 εκατ. ευρώ, ποσό 1.064,92 ευρώ, ήτοι ποσοστό 83%, συνιστά αποσύρσεις.

Λαμβάνοντας υπόψη τη διαχρονική εξέλιξη των προαναφερόμενων δημοσιονομικών διορθώσεων που παρουσιάζεται στο κατωτέρω πίνακα, παρατηρείται ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά της συνολικής αξίας των διορθώσεων εντοπίζονται στα έτη 2013 και 2014, καθώς και στο α' τρίμηνο του έτους 2017 εξαιτίας της εντατικοποίησης των ελέγχων στο κλείσιμο.

Διορθώσεις κατ' έτος επιβολής									
Έτος									
2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Σύνολο
64	67	40	-26	269	266	223	118	266	1.287
5%	5%	3%	-2%	21%	21%	17%	9%	21%	100%

Πίνακας 13 (Σε εκ.€)

Σύμφωνα με τα καταχωρημένα και κατηγοριοποιημένα στοιχεία του Ο.Π.Σ. που παρουσιάζονται στον κατωτέρω πίνακα, το 83% του συνόλου των δημοσιονομικών διορθώσεων που επιβλήθηκαν αποτέλεσε και απόσυρση κοινοτικής συνδρομής.

Συνολικές Δημοσιονομικές Διορθώσεις και Αποσύρσεις από 1.1.2007 έως και 31.03.2017				
Κατηγορία	Αιτιολογία διορθώσεων	Σύνολο διορθώσεων (I)	Διορθώσεις που συνιστούν απόσυρση (II)	Ποσοστό αποσύρσεων επί των συνολικών διορθώσεων (II)/(Σύνολο I)
1	Μετά από έλεγχο-επιθεώρηση	626	495	38%
4	Λόγω πτώχευσης δικαιούχου (απένταξη έργου)	2	2	0%
5	Μετά από δήλωση δικαιούχου	189	182	14%
6	Μετά από διοικητική εξέταση	261	220	17%
7	Συνέπεια ετήσιας έκθεσης ελέγχου ΕΔΕΛ	36	36	3%
8	Διορθώσεις ΜΕΕΠ	111	67	5%
9	Διορθώσεις για εναρμονισμένη πρακτική	62	62	5%
	Σύνολο	1.287	1.064,92	83%

Πίνακας 14 (Σε εκ.€)

Οι κύριες αιτίες μη επιλεξιμότητας δαπανών είναι η μη τήρηση κοινοτικών κανόνων δημοσίων συμβάσεων και συστημικής φύσης προβλήματα.

5.4.2 Κλείσιμο ημιτελών έργων Γ' ΚΠΣ (2000-2006)

Η προθεσμία κλεισίματος των μη ολοκληρωμένων αλλά και μη λειτουργικών έργων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης της περιόδου 2000-2006, ήταν η 31/12/2013 και η καταληκτική ημερομηνία ενημέρωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής την 28/2/2014. Κατά την υποβολή των Ε.Π. ο αριθμός των ημιτελών έργων ανερχόταν σε 1.204 με αναλογούσα κοινοτική συνδρομή 3.466,67 εκατ. ευρώ. Από τα παραπάνω ολοκληρώθηκαν 1.106 έργα, ενώ παρέμειναν ημιτελή 98 έργα με αναλογούσα κοινοτική συνδρομή 61,49 εκατ. ευρώ. Στο πλαίσιο κλεισίματος των ημιτελών έργων προέκυψαν και άλλες μη επιλέξιμες δαπάνες για διαφόρους λόγους με αναλογούσα κοινοτική συνδρομή 65,45 εκατ. ευρώ και έτσι η αναλογούσα κοινοτική συνδρομή διαμορφώθηκε συνολικά σε 126,94 εκατ. ευρώ. Τελικά η συνολική απώλεια κοινοτικής συμμετοχής μέχρι τον Αύγουστο 2017, συμπεριλαμβάνοντας και άλλες αφαιρέσεις, ανήλθε στο ποσό των 204,27 εκατ. ευρώ.

	Αριθμός	Εκ. Ευρώ	Εκ. Ευρώ
Ημιτελή έργα κατά την υποβολή της τελικής έκθεσης	1.204		
Δημόσια δαπάνη		5.551,76	
Κοινοτική συμμετοχή			3.466,67
Ημιτελή έργα που ολοκληρώθηκαν	1.106		
Έργα που παρέμειναν ημιτελή	98		
Δημόσια δαπάνη		78,55	
Κοινοτική συμμετοχή			61,49
Άλλες μη επιλέξιμες δαπάνες ημιτελών έργων		119,76	
Κοινοτική συμμετοχή που αντιστοιχεί			65,45
Σύνολο δημόσιας δαπάνης		198,32	
Σύνολο κοινοτικής συμμετοχής			126,94
Συνολική απώλεια κοινοτικής συμμετοχής (περιλαμβάνονται και άλλες αφαιρέσεις)			204,27

Πίνακας 15 (σε εκ. ευρώ)

Παρατηρείται ότι:

α) Απαιτήθηκαν 8 επιπλέον χρόνια από το τελευταίο έτος της τυπικής λήξης της χρηματοδοτικής περιόδου του κοινοτικού πλαισίου στήριξης 2000-2006 για την οριστική ολοκλήρωση του προγράμματος, γεγονός που υποδηλώνει τη δυσκολία ολοκλήρωσής του εντός των αρχικών προβλεφθέντων χρονοδιαγραμμάτων.

β) Από τα αρχικά 1.204 ημιτελή έργα του Κ.Π.Σ. 2000-2006, συνολικού προϋπολογισμού 5,5 δις ευρώ και κοινοτικής συμμετοχής ευρώ 3,4 δις, ολοκληρώθηκε τελικώς μετά από παράταση του προγράμματος και κατάλληλες δράσεις των αρμόδιων φορέων το 92% και η συνολική απώλεια κοινοτικής συνδρομής ανήλθε σε 204,27 εκ.ευρώ.

5.4.3 Ημιτελή έργα ΕΣΠΑ 2007-2013

Τα ημιτελή έργα του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 – 2013 ανέρχονται σε 79 με συγχρηματοδοτούμενη δημόσια δαπάνη 756,70 εκατ. ευρώ, για την ολοκλήρωση των οποίων θα απαιτηθεί συμμετοχή από εθνικούς πόρους ποσού 435,50 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται ότι η προθεσμία για το κλείσιμο των ημιτελών έργων της περιόδου 2007 – 2013 είναι η 31^η Μαρτίου 2019. Κατά συνέπεια στην παρούσα φάση δεν μπορεί να δοθεί εκτίμηση για τυχόν απώλεια πόρων από το ποσό της ενίσχυσης ΕΕ (756,70 εκατ. ευρώ).

Στοιχεία για τα ως άνω ημιτελή έργα ανά Ε.Π. παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα:

ΚΩΔ. Ε.Π.	ΤΙΤΛΟΣ Ε.Π.	ΠΛΗΘΟΣ ΕΡΓΩΝ	Π/Υ ΣΥΓΧΡ. ΔΔ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΕ	ΤΑΜΕΙΟ
01	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	26	229,30	120,95	ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ
02	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	5	159,51	85,77	ΕΤΠΑ
		3	79,48	70,47	ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ
03	ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	3	36,17	33,97	ΕΤΠΑ
09	ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ	7	238,66	181,96	ΕΤΠΑ
10	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ – ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	14	116,89	69,06	ΕΤΠΑ
11	ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ	4	51,78	40,25	ΕΤΠΑ
12	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ- ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ- ΗΠΕΙΡΟΥ	2	14,54	9,25	ΕΤΠΑ
13	ΑΤΤΙΚΗΣ	15	265,87	145,02	ΕΤΠΑ
	ΣΥΝΟΛΟ	79	1.192,20	756,70	

Πίνακας 16 (σε εκ. ευρώ)

6. Συμπεράσματα

Αναφορικά με την επίτευξη ή μη των στόχων ολοκλήρωσης του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 - 2013, από τον έλεγχο προέκυψαν τα ακόλουθα:

- Ο προϋπολογισμός δαπανών του Π.Δ.Ε. έτους 2016 για την υλοποίηση έργων ΕΣΠΑ εκτελέστηκε εντός των εγκεκριμένων ορίων και σε υψηλό ποσοστό έναντι των αρχικών προβλέψεων.
- Τα σύνολα πληρωμών στους ΚΑΕ 8200 και 8300, όπως εμφανίζονται στον Απολογισμό Οικονομικού Έτους 2016 που καταρτίστηκε από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους (ποσά 809,90 εκατ. ευρώ και 5.473,75 εκατ. ευρώ αντίστοιχα), δεν συμφωνούν με τα ποσά πληρωμών που προκύπτουν από τα στοιχεία Γενικής Δ/σης Δημοσίων Επενδύσεων (ποσά 833,20 εκατ. ευρώ και 5.454,44 εκατ. ευρώ αντίστοιχα). Ως εκ τούτου, επισημαίνεται ότι η μη λειτουργική ενοποίηση των πληροφοριακών συστημάτων Αρχών ΕΣΠΑ, υπηρεσιών Υπουργείου Ανάπτυξης και Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους του Υπουργείου Οικονομικών και η μη συμμόρφωση με σχετική σύσταση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ενέχει τον κίνδυνο μη ορθής καταγραφής και συμφωνίας των υπολογιζόμενων οικονομικών μεγεθών.
- Τα μεγέθη του ΕΣΠΑ 2007-2013 ανά στάδιο υλοποίησης παρουσιάζουν υψηλό ποσοστό ολοκλήρωσης.
- Οι διατιθέμενοι πόροι της χρηματοδοτικής περιόδου ΕΣΠΑ 2007-2013 σε όρους εγκεκριμένης συγχρηματοδοτούμενης δαπάνης απορροφήθηκαν πλήρως με το κλείσιμο του προγράμματος, καθώς οι συγχρηματοδοτούμενες δημόσιες δαπάνες ενταγμένων έργων στο κλείσιμο του προγράμματος υπερέκλυαν την εγκεκριμένη δαπάνη συγχρηματοδότησης.
- Για τη συνέχιση και ολοκλήρωση των έργων του προγράμματος απαιτήθηκε η χρηματοδότηση των μη επιλέξιμων προς συγχρηματοδότηση δαπανών από εθνικούς πόρους πέραν της εγκεκριμένης συγχρηματοδοτούμενης δαπάνης, κατά ποσό 8.989 εκ. ευρώ (βάσει στοιχείων μέχρι 31/03/2017).

- Η προβλεπόμενη εθνική δημοσιονομική επιβάρυνση από την υποχρέωση υλοποίησης ενταγμένων έργων, ήτοι το υπολειπόμενο κόστος για υποχρεώσεις από ολοκληρωμένα και ημιτελή έργα, εκτιμάται στο ποσό των 1,4 δις ευρώ περίπου, ποσό που όμως θα απομειωθεί από αντίστοιχα κέρδη που θα προκύψουν από τη λειτουργία των έργων, για τα οποία δεν διατίθεται προς το παρόν μετρήσιμο μέγεθος.
- Στην επίτευξη των στόχων ολοκλήρωσης του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 συντέλεσαν κυρίως η τροποποίηση κοινοτικών όρων χορήγησης διαθέσιμων κοινοτικών κονδυλίων (εκταμίευση του τελευταίου 5% των πληρωμών της Ε.Ε. και εφαρμογή ποσοστού 100% συγχρηματοδότησης), η υλοποίηση ενεργειών εξυγίανσης από τους εμπλεκόμενους φορείς κατά τη διαδικασία κλεισίματος, όπως επίσης και η χρηματοδότηση από εθνικούς πόρους για την ολοκλήρωση των έργων.
- Η πορεία υλοποίησης των 181 έργων προτεραιότητας, ο τελικός προϋπολογισμός των οποίων ανήλθε σε 8.585 εκατ. ευρώ, ήτοι σε ποσοστό 42% του συνολικού προϋπολογισμού του ΕΣΠΑ 2007-2013, συνεχίστηκε περαιτέρω, με την απορροφητικότητα των σχετικών κονδυλίων να διαμορφωθεί σε ποσοστό 74,53%, καθώς ολοκληρώθηκαν 118 έργα και επίκειται η ολοκλήρωση 18 ημιτελών έργων, ενώ συνεχίζεται η υλοποίηση 24 τμηματοποιημένων έργων στην χρηματοδοτική περίοδο 2014 - 2020.
- Τα χρηματοδοτικά εργαλεία παρουσίασαν απορροφητικότητα 99,80%, με τις πληρωμές προς πιστοποίηση στην ΕΕ συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης να διαμορφωθούν στο ποσό των 1.016 εκατ. ευρώ, κατόπιν αναμορφώσεων του αρχικού προϋπολογισμού ένταξης συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης.
- Ο θεσμός των συμπράξεων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα αν και με σημαντική καθυστέρηση τελικά ενεργοποιήθηκε, με αποτέλεσμα έως το 2015 να έχουν υπογραφεί 10 συμβάσεις ΣΔΙΤ συνολικής αξίας 545,6 εκατ. ευρώ. Η χρηματοδότηση των συμβάσεων αυτών έγινε με πόρους ΕΣΠΑ κατά ποσοστό 37% (199,8 εκατ. ευρώ) και με ιδιωτικούς πόρους κατά ποσοστό 63% (345,8 εκατ. ευρώ).

- Τα μεγαλύτερα ποσοστά της συνολικής αξίας των διορθώσεων εντοπίζονται στα έτη 2013 και 2014, καθώς και στο α' τρίμηνο του έτους 2017 εξαιτίας του ότι στο κλείσιμο των προγραμμάτων πραγματοποιούνται περισσότεροι έλεγχοι, όπως επίσης κλείνουν και εκκρεμότητες προηγούμενων ετών. Η εντατικοποίηση των ελέγχων και επιθεωρήσεων συνέβαλε στην ενίσχυση του βαθμού αξιοπιστίας του συστήματος και τη συμμόρφωση με τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εν κατακλείδι, συμπεραίνεται ότι επιτεύχθηκε ο βασικός στόχος ολοκλήρωσης του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 – 2013 πλήρους απορρόφησης των κοινοτικών κονδυλίων, λόγω και των χρηματοδοτικών διευκολύνσεων από την Ε.Ε., της υλοποίησης των κατάλληλων πολιτικών από τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες και της χρηματοδότησης με τους απαραίτητους εθνικούς πόρους.

**Η ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ
ΕΛΕΓΧΟΥ**

**Η ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ
ΜΑΡΙΑ ΤΣΕΡΝΟΤΟΠΟΥΛΟΥ**